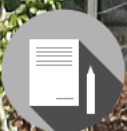
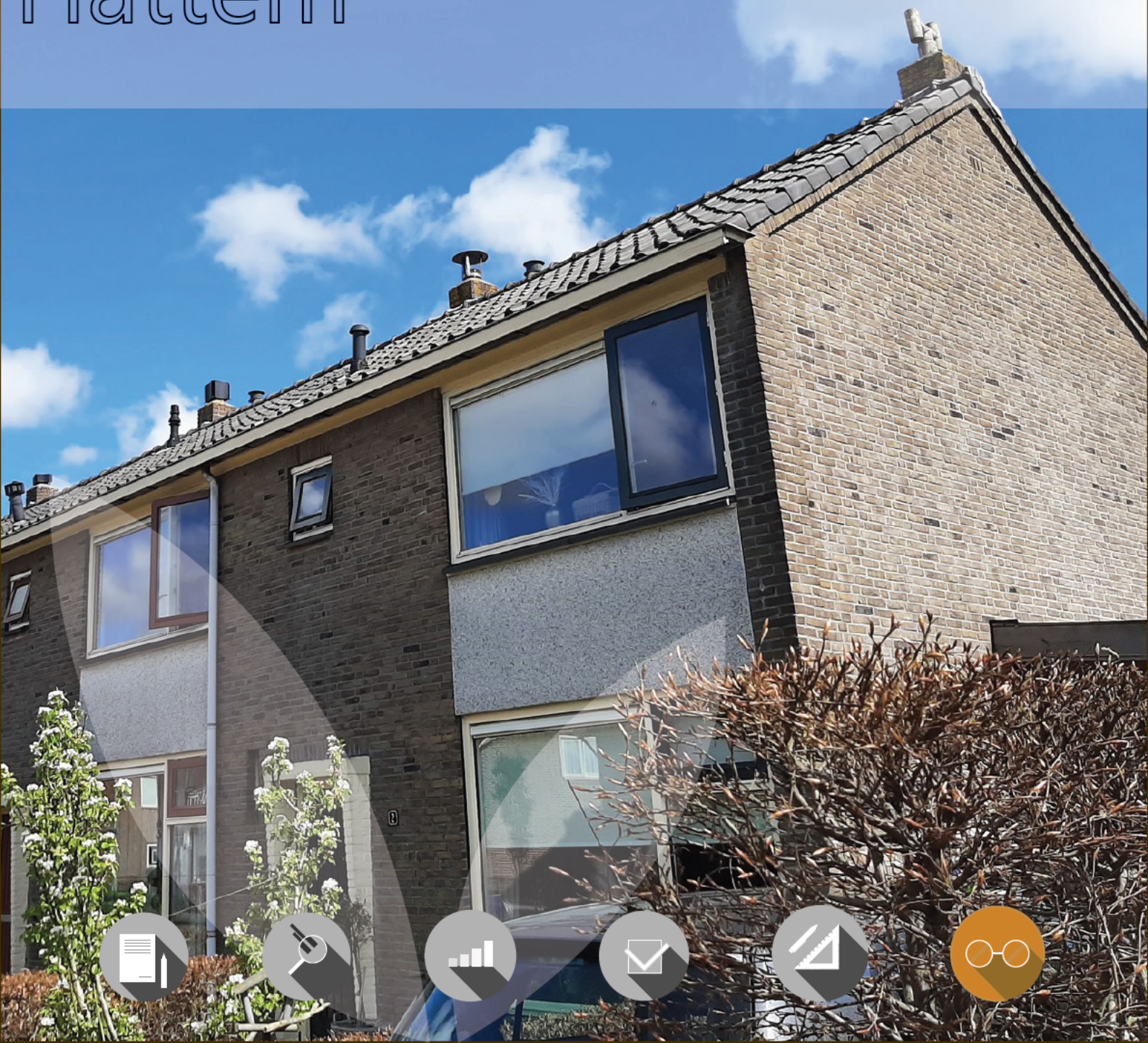

Onderzoek beschermde soorten Cluster 508.000 te Hattem

Het Laar 30d

6733BZ Wekerom

0318 655 626

info@deslijpkruik.nl

 www.deslijpkruik.nl

Colofon

Titel	Onderzoek beschermde soorten cluster 508.000 te Hattem
Betreft	Soortgericht onderzoek i.h.k.v. verduurzaming en onderhoud
Locatie	Cluster 508.000: Kraaijenbergstraat 24, 35, 37, Hendrikjesweg 2-4, Zwijnsbergstraat 32, 36, Lippenoordweg 33-39, Boskamp 1, 15, Pannenkoekkamp 14, Hogenkamp 41, 52-60 te Hattem
Auteur	
Opdrachtgever	Woonstichting Triada
Datum	20-12-2024
Status	Versie 2 (maart 2025)

Aansprakelijkheid

Dit onderzoek is uitgevoerd conform de toepasselijke en van kracht zijnde natuurwet- en regelgeving (Omgevingswet). Garanties over aan-/afwezigheid van planten en dieren zijn echter niet te geven. De inventarisaties zijn momentopnames en het is niet mogelijk om bij het onderzoek rekening te houden met de dynamische aspecten van natuur, zoals migratie en kolonisatie door soorten en veranderingen in terreingebruik en -beheer. Ook dient er rekening te worden gehouden met veranderingen in wet- en regelgeving. De geldigheidsduur van de rapportage bedraagt voor de zwaarder beschermde soorten maximaal 3 jaar. De Slijpkruik Ecologie BV is niet aansprakelijk voor beslissingen die de opdrachtgever neemt naar aanleiding van het door De Slijpkruik Ecologie BV uitgevoerde onderzoek. Daarnaast is De Slijpkruik Ecologie BV niet aansprakelijk voor gevolgschade, of voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van uitgevoerde onderzoeken door De Slijpkruik Ecologie BV.

© De Slijpkruik Ecologie B.V. (2024)

Niets uit dit rapport mag openbaar worden gemaakt of gepubliceerd door middel van; druk, fotokopie of anderszins, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van De Slijpkruik Ecologie B.V. of de opdrachtgever.

Wijze van citeren 2024. *Onderzoek beschermde soorten cluster 508.000 te Hattem*, De Slijpkruik Ecologie BV.

Omslagfoto: Impressie van het plangebied. Bronvermelding; foto's zijn door de auteur gemaakt tenzij anders aangegeven.

1. Aanleiding, doel en beschrijving plangebied

1.1 Aanleiding en doel

Voorliggende rapportage beschrijft de resultaten van soortgericht onderzoek naar nestplaatsen van huismus en gierzwaluw en verblijfplaatsen van vleermuizen, uitgevoerd aan de Kraaijenbergstraat, Hendrikjesweg, Zwijnenbergstraat, Lippenoordweg, Boskamp, Pannenkoekkamp en Hogenkamp in Hattem, gemeente Hattem in de provincie Gelderland. De onderzoekslocatie betreft een deel van een woonwijk in de bebouwde kom van Hattem (afbeelding 1.1, 1.2 & 1.3). Triada heeft haar woningbezit onderverdeeld in 'clusters'. Woonstichting Triada is voornemens om de woningen te verduurzamen. In 2023 heeft adviesbureau De Slijpkruik Ecologie een quickscan uitgevoerd (Ecologische quickscan clusters 508.000 & 518.000 te Hattem, Mossink 2023).

Uit de quickscan is gebleken dat alle woningen geschikt zijn als nestplaats voor huismus en gierzwaluw. Geschikte nestlocaties zijn aanwezig onder dakpannen en achter regenpijpen. De schuurtjes zijn te laag en daardoor ongeschikt als nestplaats voor beide soorten. Alle pannendaken zijn in potentie geschikt als nestplaats voor spreeuw. Verder kunnen soorten als koolmees en pimpelmees in nestkasten of in de bebouwing broeden. Mogelijke verblijfplaatsen voor vleermuizen zijn onder andere aanwezig bij overhangende kantpannen, nokpannen, rond schoorstenen en toegangen tot de spouw. Hierdoor zijn zowel de ruimte tussen pannen en dakbeschot als de spouwruijnte toegankelijk, met de kanttekening dat tijdens de voorbereidingen van de werkzaamheden duidelijk werd dat de spouwmuren op enig moment in het verleden al nageïsoleerd zijn. Het is onbekend wanneer en door wie. Het isolatiemateriaal is echter niet (meer) overal aanwezig en wordt daarom bijgevuld waar nodig. Gezien het type bebouwing en de mogelijkheden zijn de functies zomer-, kraam- en paarverblijf mogelijk en kunnen ook kleine aantallen vleermuizen in de bebouwing overwinteren. Aanwezigheid van massawinterverblijfplaatsen is redelijkerwijs uitgesloten vanwege de beperkte massa, volume en hoogte van de woningen en het feit dat de spouwmuren al grotendeels geïsoleerd zijn.

De voorgenomen werkzaamheden kunnen leiden tot aantasting of vernieling van jaarrond beschermde nest- of verblijfplaatsen van beschermde soorten. Dit zou een overtreding van de Omgevingswet (Ow) betekenen. Een soortgericht vervolgonderzoek is uitgevoerd om vast te stellen of de voorgenomen werkzaamheden leiden tot overtredingen ten opzichte van de Ow waarvoor vervolgstappen in de vorm van mitigerende/compenserende maatregelen en/of een omgevingsvergunning nodig zijn. In dit rapport volgt een beschrijving van de werkwijze, gevolgd door resultaten en advies ten aanzien van de te nemen vervolgstappen.

1.2 Beschrijving plangebied

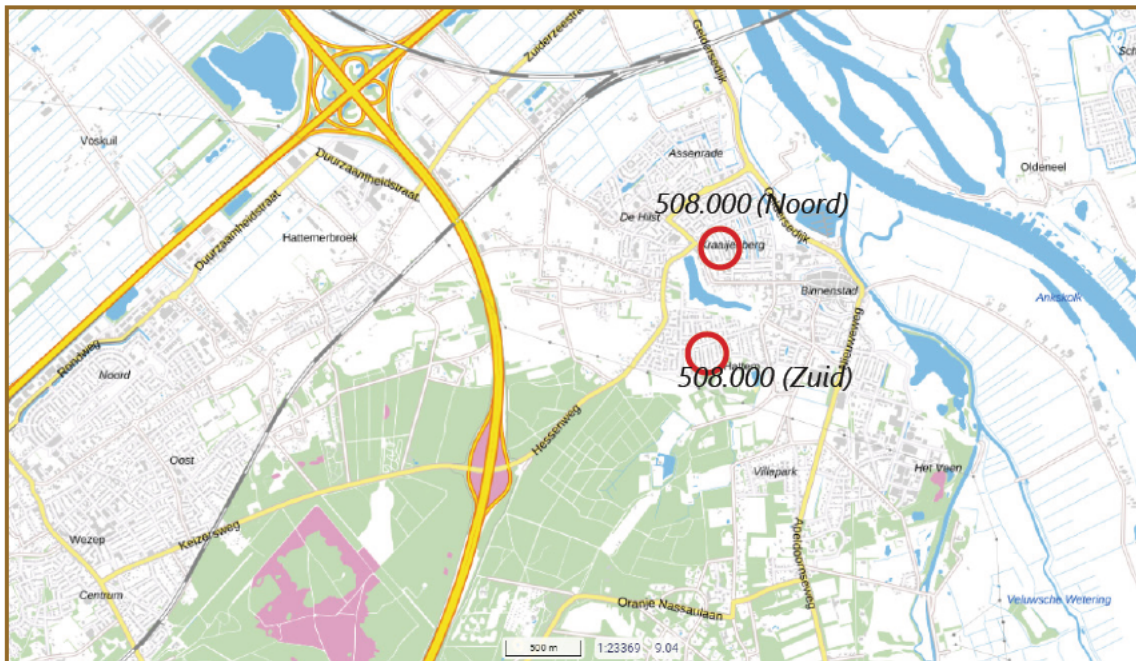
Het plangebied bestaat uit één cluster. De aantallen woningen, adressen en ingrepen zijn te vinden in tabel 1.1.

Cluster	Aantal woningen	Straat + huisnummer	Ingrepen
508.000	20	Kraaijenbergstr 24, 35, 37, Hendrikjesweg 2 & 4, Zwijnenbergstr 32, 36, Lippenoordweg 33-39 (oneven) Boskamp 1 & 15, Pannenkoekkamp 14, Hogenkamp 41, 52-60 (even) te Hattem	- Aanbrengen dakisolatie vanaf binnenzijde - Herstel voegwerk (incidenteel) - Gedeeltelijk spouwmuurisolatie (deels al uitgevoerd, onbekend wanneer maar waarschijnlijk >20 jaar geleden)

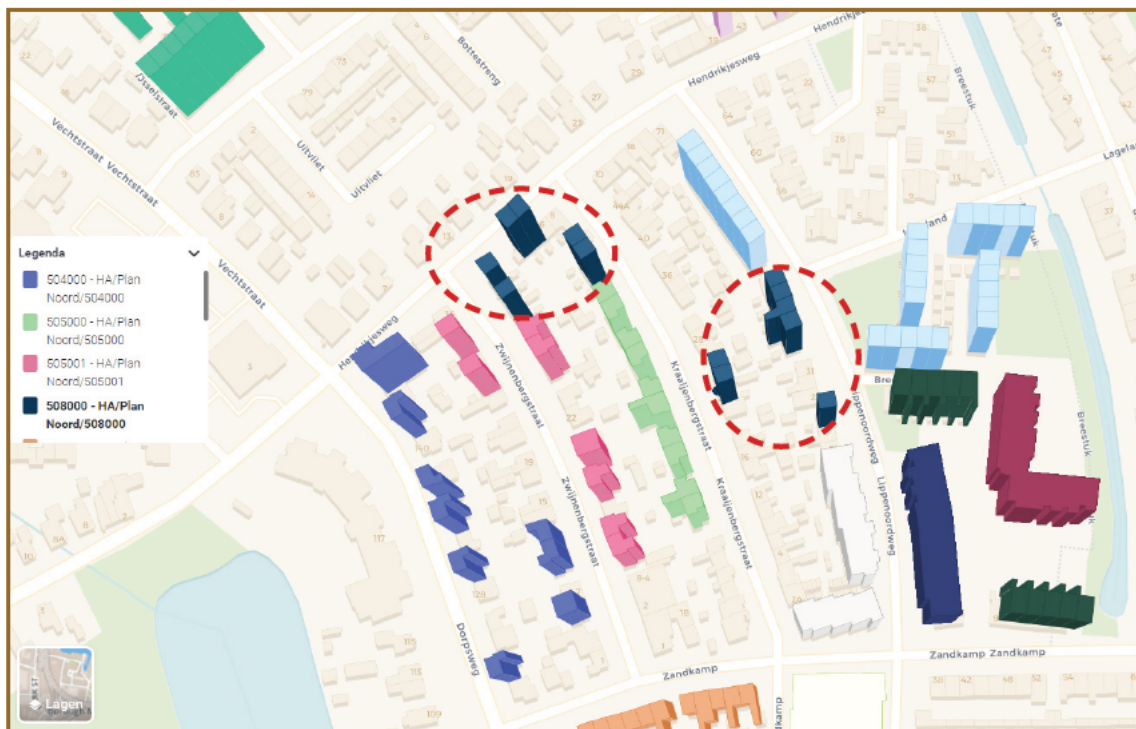
Beschrijving cluster 508.000

Woonstichting Triada heeft haar woningbezit onderverdeeld in zogeheten clusters. Cluster 508.000 is atypisch in de zin dat woningen aan de 'Kampen' op ruim 500 meter afstand van

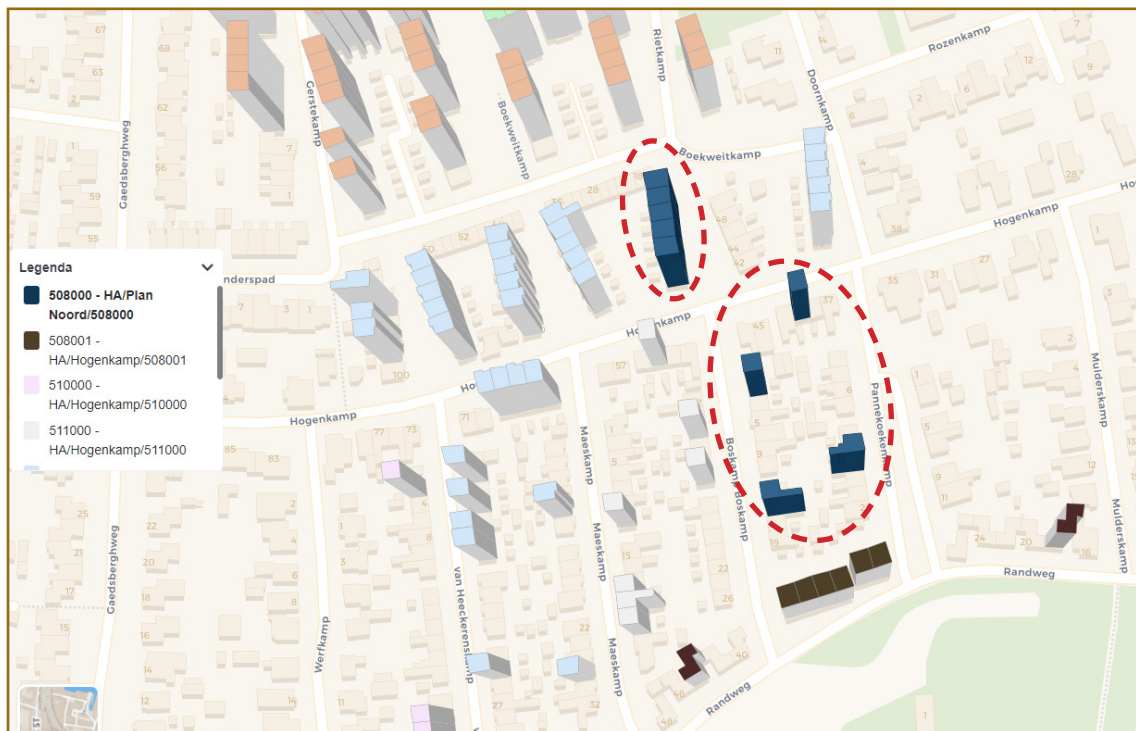
de overige woningen liggen. Het noordelijke deel van cluster 508.000 ligt op enkele honderden meters ten noordwesten van het stadscentrum van Hattem en bestaat uit woningen die in de jaren '50 en '60 gebouwd zijn. Het woningbezit van Triada is hier 'versnipperd', dat wil zeggen dat een deel van de woningen binnen de wijk verkocht is aan particulieren. Alle woningen hebben pannendaken met aan de kopgevels overhangende kantpannen zonder overstek.

Afbeelding 1.1: Kaart met ligging cluster 508.000 (rode cirkels) ten opzichte van Hattem en omgeving. Bron ondergrond: PDOK.

Afbeelding 1.2: Kaart met woningen Woonstichting Triada cluster 508.000 (donkerblauw, rood omlijnd, noordelijk deel) en nabijgelegen clusters. Bron: Luxs.

Afbeelding 1.3: Kaart met woningen Woonstichting Triada cluster 508.000 (donkerblauw, rood omlijnd, zuidelijk deel), en nabijgelegen clusters. Bron: Luxs.

2. Methode

2.1 Vleermuisonderzoek

Om vast te stellen of vleermuizen daadwerkelijk gebruik maken van de bebouwing binnen het plangebied als verblijfplaats is gericht onderzoek uitgevoerd naar vaste rust- en verblijfplaatsen conform de richtlijnen van het Vleermuisprotocol 2021 (opgesteld door o.a. Netwerk Groene Bureaus en Zoogdiervereniging). Dat wil zeggen vijf gerichte, nachtelijke veldbezoeken in geschikte periodes (3x tussen 15 mei -15 juli voor zomer-/kraamverblijfplaatsen en 2x tussen 15 augustus- 15 september voor paarverblijfplaatsen) en bij gunstige weersomstandigheden om aanwezigheid van vaste rust- en verblijfplaatsen van vleermuizen te onderzoeken. De te onderzoeken soorten zijn: gewone en ruige dwergvleermuis, laatvlieger, meervleermuis en gewone grootovleermuis. Op basis van verspreidingsgegevens en eigen gebiedskennis zijn geen andere soorten te verwachten. De te onderzoeken functies zijn zomer-, kraam- en paarverblijfplaatsen. Er is geen onderzoek naar massawinterverblijfplaatsen uitgevoerd omdat alle woningen 'simpele' blokken met rijwoningen betreffen zonder geschakelde bouw of hoogbouw.

De inventarisaties zijn uitgevoerd door ervaren vleermuisdeskundigen met tenminste twee veldseizoenen ervaring in soortgelijke projecten. Zowel het noordelijke als het zuidelijke deel is tijdens de vleermuisinventarisaties onderzocht door 4 personen tijdens de avondrondes zomer-/kraamverblijven, 3 tijdens de ochtendronde en door 2 personen tijdens de inventarisaties van paarverblijven (zie afbeelding 1.3 voor opdeling) zodat het plangebied voldoende kon worden overzien (ten minste 75% conform het Vleermuisprotocol). Voor het vleermuisonderzoek is gebruik gemaakt van een zogenaamde batdetector met opnamefunctie (Elekon Batlogger M of Anabat Scout), warmtebeeldcamera (Hikmicro Lynx Pro LH15), verrekijker en zichtwaarnemingen.

Tabel 2.1: Overzicht inventarisaties vleermuizen cluster 508.000 Hattum.

Datum	Periode-Temp-Weer	zonsondergang/ -opkomst	Aantal personen	locatie en doel inventarisatie vleermuizen = VL paar = P zomer-/kraam = Z/K
20-08-2023	00:00-02:00, 21-18°C, bewolkt, 1 Bft	06.30/20.56	4	VL P, hele plangebied
13-09-2023	22:20-00:20, 15-13°C, bewolkt, 2 Bft	07.10/20.02	4	VL P, hele plangebied
31-05-2024	21.57-00.30, 17-16°C, bewolkt, 2 Bft	21.53	4	VL ZK, noordelijk deel
04-06-2024	21.57-00.30, 17-16°C, bewolkt, 2 Bft	21.57	4	VL ZK, zuidelijk deel
29-06-2024	22.05-00.40, 18-13°C, helder, 1 Bft	22.08	8	VL ZK, hele plangebied
30-06-2024	02.45-05.20, 14°C, halfbewolkt, 1-2 Bft	05.20	6	VL ZK, hele plangebied

2.2 Huismusonderzoek

Het huismusonderzoek is in de optimale periode uitgevoerd conform het document "Kennisdokument Huismus 2.0" uitgevoerd door middel van 2 gerichte inventarisaties in de periode 1 april - 15 mei, onder gunstige weersomstandigheden en geschikte tijdstippen waarop veel activiteit te verwachten is (zie tabel 2.2). Hiermee wordt tevens voldaan aan de aangescherpte onderzoeksrichtlijnen die de provincie Gelderland hanteert ten opzichte van het kennisdocument. De huismusinventarisaties zijn zowel in het noordelijke als in het zuidelijke deelgebied uitgevoerd door twee personen per ronde.

Tabel 2.2: Overzicht inventarisaties huismus cluster 508.000 Hattem.

Datum	Periode-Temp-Weer	zonsondergang/ -opkomst	Aantal personen	locatie en doel inventarisatie huismus = HM
08-04-2024	08.35-09.55, 13-16°C, halfbewolkt, 1-2 Bft	06.55	4	HM, hele plangebied
29-04-2024	07.15-08.25, 7-11°C, zonnig, 1 Bft	06.10	4	HM, hele plangebied

2.3 Gierzwaluwonderzoek

Het Gierzwaluwonderzoek is grotendeels uitgevoerd conform de richtlijnen van het "Kennisdokument Gierzwaluw 2.0". De provincie Gelderland hanteert echter aangescherpte onderzoeksrichtlijnen ten opzichte van het kennisdocument. Samengevat houdt dit in dat 3 gerichte inventarisaties zijn uitgevoerd in de periode 1 juni - 15 juli, met minimaal 10 dagen tussen de bezoeken en tenminste één bezoek in juli. De inventarisaties zijn uitgevoerd vanaf ongeveer 1,5 uur voor zonsondergang tot minimaal een half uur na zonsondergang, omdat gierzwaluwen regelmatig pas terugkeren naar hun nest na zonsondergang (zie tabel 2.3). De onderzoeken zijn uitgevoerd door ervaren onderzoekers van De Slijpkruik Ecologie (zie tabel 2.3 voor details per inventarisatieronde). De gierzwaluwinventarisaties zijn zowel in het noordelijke als in het zuidelijke deelgebied uitgevoerd door tenminste drie personen per ronde en overlappen deels met het vleermuisonderzoek.

Tabel 2.3: Overzicht inventarisaties gierzwaluw cluster 508.000 Hattem.

Datum	Periode-Temp-Weer	zonsondergang/ -opkomst	Aantal personen	Locatie en doel inventarisatie gierzwaluw = GZ
04-06-2024	20.30-22.30, 19-17°C, bewolkt, 2 Bft	21.57	4	GZ, hele plangebied
29-06-2024	20.35-22.45, 22-17°C, zonnig, 1 Bft	22.08	4	GZ, hele plangebied

11-07-2024	20.30-22.35, 18-16°C, halfbewolkt, 2 Bft	22.01	4	GZ, hele plangebied
------------	--	-------	---	---------------------

3. Resultaten inventarisaties

3.1 Verblijfplaatsen vleermuizen samenvatting bevindingen

Tijdens de inventarisaties zijn de soorten gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, kleine dwergvleermuis, laatvlieger en rosse vleermuis waargenomen. Van deze soorten zijn verblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis aangetroffen binnen het plangebied. Het betreft in totaal 2 verblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis en 1 verblijfplaats van ruige dwergvleermuis. De verblijfplaats van ruige dwergvleermuis bevindt zich in een vleermuiskast, de overige 2 verblijfplaatsen in de spouw en/of ruimte tussen pannen en dakbeschot. De 3 verblijfplaatsen zijn mogelijk jaarrond in gebruik door één of enkele dieren en dienen ook (mogelijk) als paarverblijfplaats.

Hieronder worden de resultaten van de inventarisaties uitgebreider beschreven.

Inventarisaties paarverblijfplaatsen

In het noordelijke deel van het cluster zijn bij de inventarisatierondes naar paarverblijfplaatsen is 1 paarterritorium van gewone dwergvleermuis vastgesteld dat overlapt met woningen in het plangebied. Dit territorium overlapt met de woningen aan de Kraaijenbergstraat en Hendrikjesweg. Daarnaast werd door een ruige dwergvleermuis gebaltd vanuit een vleermuiskast aan de Lippenoordweg 33. Buiten deze paarverblijven of territoria werden in de omgeving meerdere baltende gewone dwergvleermuizen gehoord waarvan het territorium geen overlap vertoonde met de woningen in het cluster. Van ruige dwergvleermuis werden nog twee paarverblijfplaatsen in vleermuiskasten aan een appartementengebouw buiten het plangebied vastgesteld.

In het zuidelijke deel werd overlap van een paarterritorium met een te onderzoeken woonblok vastgesteld. Het betreft het blok aan de Hogenkamp 52-60, waar aan de zuidkant baltend door de straat werd rondgevlogen tijdens beide inventarisaties. De exacte verblijfplaats kon niet worden vastgesteld maar bevindt zich dus mogelijk in één van de woningen behorend tot het plangebied. In de wijk werden verder enkele paarverblijfplaatsen van ruige dwergvleermuis vastgesteld, maar niet in de woningen van het plangebied. Zoals te verwachten werden er ook verderop enkele baltende gewone dwergvleermuizen gehoord, maar daarvan overlapte het territorium duidelijk niet met het plangebied.

Er werden geen paarverblijfplaatsen van andere vleermuissoorten vastgesteld binnen het plangebied of directe omgeving. Een opmerkelijke waarneming was nog wel een vrijwel zekere waarneming van een kleine dwergvleermuis die aan de zuidkant van het plangebied langsvloog. Deze vloog echter ten zuiden van de woonwijk langs.

Inventarisaties zomer- en kraamverblijfplaatsen

Tijdens de inventarisatierondes naar zomer- en kraamverblijfplaatsen zijn geen kraamverblijfplaatsen van vleermuizen aangetroffen binnen het plangebied of in de directe omgeving. Wel zijn enkele andere verblijfplaatsen aangetroffen, zie hieronder.

In het noordelijke deel werden vooral gewone en ruige dwergvleermuis waargenomen, en een enkele passerende laatvlieger. Gewone en ruige dwergvleermuis werden iedere ronde waargenomen, in verhouding iets meer gewone dan ruige dwergvleermuizen maar voor beide soorten betrof het telkens tussen de 5-12 exemplaren per ronde. In de avonden werd voornamelijk in (zuid)westelijke richting gevlogen, in de ochtend vooral de tegenovergestelde richting. Dit komt overeen met het beeld tijdens eerdere inventarisaties in de wijk, zoals in 2023 uitgevoerd onderzoek aan de

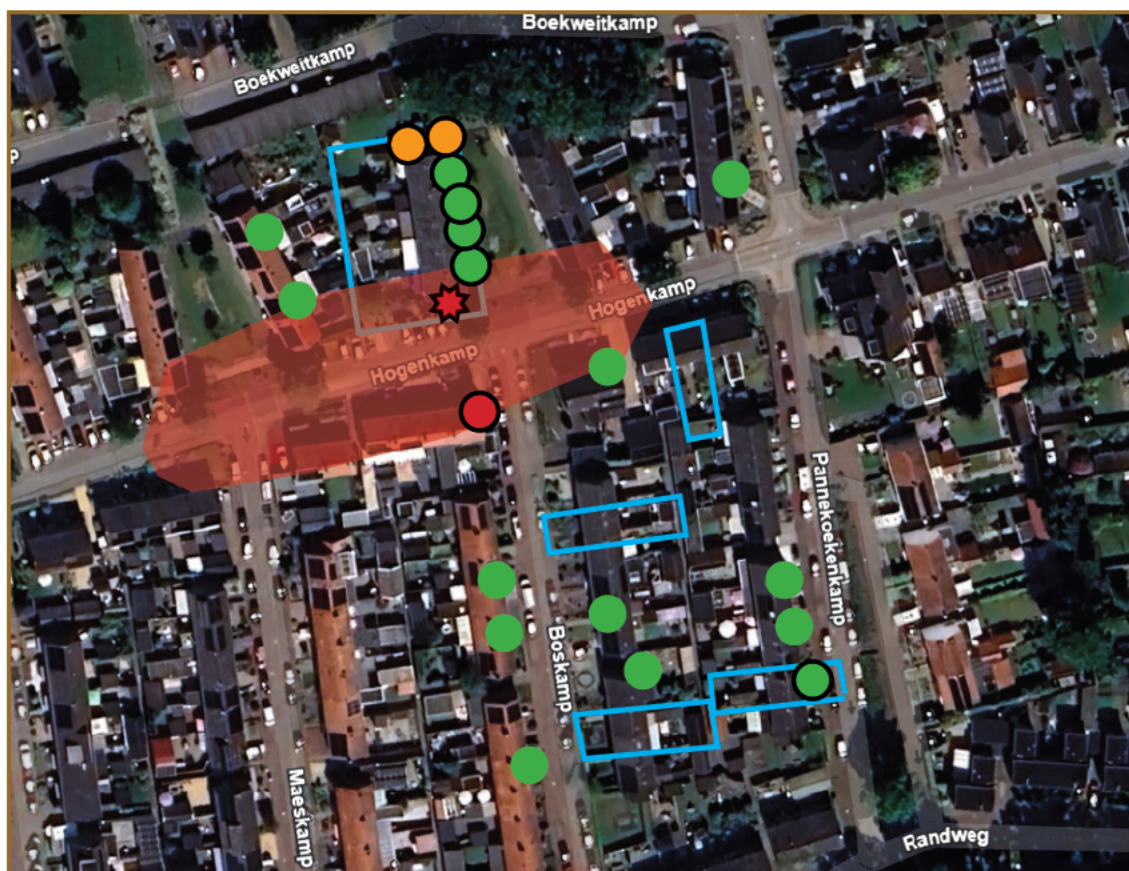

Afbeelding 3.1a: Aanwezigheid van beschermde soorten clusters 508.000 Hatterm binnen het noordelijke deel van het plangebied (lichtblauwe kaders: Kraaijenbergstr 24, 35, 37, Hendrikjesweg 2 & 4, Zwijnenbergstr 32, 36, Lippenoordweg 33-39 (oneven)). Bron ondergrond: Pdok viewer luchtfoto (app.pdok.nl/viewer).

Legenda

Vleermuizen	gewone dwergvleermuis	ruige dwergvleermuis
(zomer)verblijf/ nestplaats		
paarverblijf		
kraamverblijf		
foerageer-/ leefgebied		
vliegroute		
passeeerlocatie		

Vogels	huismus	gierzwaluw	spreeuw/ kauw
(zomer)verblijf/ nestplaats			
essentieel foerageer-/ leefgebied		n.v.t.	

Afbeelding 3.1b: Aanwezigheid van beschermde soorten clusters 508.000 Hattem binnen het plangebied (lichtblauwe kaders: Boskamp 1 & 15, Pannenkoekenkamp 14, Hogenkamp 41, 52-60). Bron ondergrond: Pdok viewer luchtfoto (app.pdok.nl/viewer).

Legenda

Vleermuizen	gewone dwergvleermuis	laatvlieger
(zomer)verblijf/nestplaats		
paarverblijf		
kraamverblijf		
foerageer-/leefgebied		
vliegroute		
passeerlocatie		

Vogels	huismus	gierzwaluw	spreeuw/kauw
(zomer)verblijf/nestplaats			
essentieel foerageer-/leefgebied		n.v.t.	

nabijgelegen Dorpsweg en Zwijnenbergstraat en de westkant van de Kraaijenbergstraat. Tijdens beide avondrondes én tijdens de ochtendronde is vastgesteld dat een vleermuiskast aan de Lippenoordweg 33 gebruikt werd door een ruige dwergvleermuis. Tijdens de eerste avondronde werd 25 minuten na zonsondergang een uitvliegende gewone dwergvleermuis gezien vanuit de kopgevel van Kraaijenbergstraat 24, uitvliëgend vanonder een gevelpan net onder de nok. Tijdens de ochtendronde vloog hier wederom één gewone dwergvleermuis in, ongeveer 15 minuten voor zonsopkomst. Laatvliegers werden alleen in de avondschemering relatief hoog overvliegend gezien, waarbij het plangebied in zuidwestelijke richting doorkruist werd. Er werden geen enkele keer laatvliegers ronde de gevels of daken van de woningen gezien.

In het zuidelijke deel is een mogelijke verblijfplaats van gewone dwergvleermuis vastgesteld in een gevel waarlangs in het najaar gebaltd werd (Hogenkamp 60). Tijdens de ochtendronde werd vanaf een klein uur voor zonsopkomst enkele minuten door een gewone dwergvleermuis gezwermd rond de kopgevel van Hogenkamp 60, waarbij de gevel ook meermaals werd aangetikt maar niet werd ingevlogen. Ongeveer 25 minuten voor zonsopkomst herhaalde dit tafereel zich. Deze vleermuis vloog echter in de kopgevel van een tegenovergelegen woning (Hogenkamp 49) in. Deze woning is geen onderdeel van het plangebied. Gezien het aantikken van de gevel en het baltsgedrag in het najaar kan een verblijfplaats in de woning Hogenkamp 60 echter niet worden uitgesloten. Rond de andere woningen werd geen enkele keer gedrag vastgesteld dat op een vleermuisverblijfplaats duidt. In het zuidelijke deel werden naast gewone en ruige dwergvleermuis ook met enige regelmaat laatvliegers waargenomen, voornamelijk richting de Randweg ten zuiden van de onderzochte woningen. De Randweg vormt de grens tussen de woonwijk en het groene buitengebied van Hattem. Alle passerende laatvliegers konden gelokaliseerd worden voordat ze in de buurt van de onderzochte woningen kwamen. Daarom kunnen zomer- en kraamverblijfplaatsen van laatvliegers worden uitgesloten.

Tabel 3.1: Aangetroffen verblijfplaatsen vleermuizen cluster 508.000 Hattem.

Locatie	Soort	Functie verblijfplaats
Kraaijenbergstraat 24	Gewone dwergvleermuis	paarverblijfplaats (1x), mogelijk jaarrond in gebruik
Lippenoordweg 33	Ruige dwergvleermuis	paarverblijfplaats (1x), mogelijk jaarrond in gebruik
Hogenkamp 52-60	Gewone dwergvleermuis	mogelijke paarverblijfplaats (1x), mogelijk jaarrond in gebruik

3.2 Foerageergebied en vliegroutes vleermuizen

Tijdens de inventarisaties zijn verspreid door het cluster overvliegende vleermuizen waargenomen. Er werd nergens langdurig of intensief gevoerageerd. Uiteraard zullen de tuinen, laanbomen en andere interessante structuren wel onderdeel zijn van de functionele leefomgeving, maar er zijn volop alternatieven in de omgeving bijvoorbeeld in het buitengebied dat nergens ver weg is en in het centraal in Hattem gelegen park met waterpartij "De Waa". Er is daarom geen sprake van aantasting van essentieel foerageergebied of vliegroutes van vleermuizen, met eventuele uitzondering van lichtverstoring. Effecten van lichtverstoring kunnen echter gemakkelijk voorkomen worden door uitsluitend overdag te werken of door geen gebruik te maken van bouwverlichting of door uitstraling van kunstlicht richting boomkronen, groenstructuren en wateroppervlak te vermijden.

3.3 Conclusie vleermuizen

Tijdens de onderzoeken zijn één zekere en één mogelijke verblijfplaats van gewone dwergvleermuis vastgesteld in de bebouwing binnen het plangebied. Beide verblijfplaatsen zijn mogelijk jaarrond in gebruik en functioneren (mogelijk) als paarverblijfplaats. Daarnaast is één mogelijk jaarrond gebruikte paarverblijfplaats van ruige dwergvleermuis aangetroffen. Er werden geen andere functies of verblijfplaatsen van andere vleermuissoorten aangetroffen.

De tuinen en groenstructuren binnen het plangebied worden gebruikt als foerageergebied door gewone en ruige dwergvleermuis, maar het betreft met zekerheid geen essentieel foerageergebied, door de aanwezigheid van ruim voldoende alternatieven in de omgeving en de aanwezigheid van hoogwaardig foerageergebied direct ten noorden van het plangebied. Van een vaste vliegroute is binnen het plangebied geen sprake.

3.4 Huismus

In totaal zijn 11 nestplaatsen van huismussen aangetroffen binnen de woningen in het plangebied. In het algemeen kan gesteld worden dat de huismus veel voorkomt in de wijken waarin de woningen liggen. Het type woning is dan ook zeer geschikt met volop mogelijkheden onder het pannendak. Zie afbeelding 3.1 en 3.2 voor de locaties van de waargenomen nestplaatsen. De nestplaatsen zijn vastgesteld op basis van waargenomen nestindicerend gedrag van huismussen, namelijk: zingende mannetjes in de dakgoot of op de nok, verplaatsingen met voedsel of nestmateriaal en het in- en uitvliegen van huismussen in potentiële nestopeningen. Ook in de omringende straten zijn huismussen gezien en gehoord. De vele woningen met geschikte pannendaken (zowel vrijstaande als blokken met sociale huurwoningen) en groene tuinen maken de omgeving als geheel aantrekkelijk als leefomgeving voor huismussen.

Tabel 3.2: Aangetroffen nestplaatsen huismus cluster 508.000 Hattem.

Locatie	Soort	Functie verblijfplaats
Noordelijk deel plangebied: 6 nesten. Lippenoordweg 33-39 (4x), Hendrikjesweg 2-4 (2x)	Huisumus	Nestplaats (6x)
Zuidelijk deel plangebied: 5 nesten. Hogenkamp 52, 56, 58, 60 en Pannenkoekkamp 14	Huisumus	Nestplaats (5x)

3.5 Gierzwaluw

In totaal zijn 7 nestplaatsen van gierzwaluw vastgesteld in de bebouwing binnen het plangebied. 5 daarvan zijn in het noordelijke deel aangetroffen, de resterende 2 in het zuidelijke deel. De nestplaatsen zijn vastgesteld op basis van waarnemingen van in- en uitvliegende exemplaren (Zie afbeelding 3.3 voor de exacte locaties van de vastgestelde nestplaatsen van gierzwaluw). Zowel de noordelijke als de zuidelijke wijk als geheel vormen belangrijke bolwerken voor de gierzwaluw. Binnen een straal van 100 meter rond de onderzochte woningen zijn naar schatting nog tientallen andere nesten aanwezig. De nesten in zowel het noordelijke als het zuidelijke deel kunnen daarom als onderdeel van een kolonie gedefinieerd worden.

Tabel 3.3: Aangetroffen verblijfplaatsen gierzwaluw cluster 508.000 Hattem.

Locatie	Soort	Functie verblijfplaats
Hogenkamp 52	gierzwaluw	nest (2x)
Hendrikjesweg 2	gierzwaluw	nest (2x)
Lippenoordweg 33	gierzwaluw	nest (2x)
Kraaijenbergstraat 37	gierzwaluw	nest

3.6 Overige soorten

De bebouwing en groenstructuren binnen het plangebied zijn geschikt als broedlocatie voor algemene broedvogels. Onder andere spreeuwen maken geregeld gebruik van dezelfde broedlocaties als huismussen of gierzwaluwen. Bij de onderzoeken naar huismus zijn 2 nestplaatsen van spreeuw vastgesteld. Nesten van spreeuw vallen onder jaarrond beschermde nesten categorie 5 en zijn enkel onder zwaarwegende ecologische omstandigheden daadwerkelijk jaarrond beschermd. Gezien de ruime hoeveelheid alternatieve nestplaatsen voor spreeuw in de omgeving (woonwijk) en het relatief geringe aantal waargenomen nestplaatsen is in dit geval redelijkerwijs geen sprake van zwaarwegende ecologische redenen voor jaarronde bescherming van deze nesten. Echter, bezette nesten zijn altijd beschermd, onafhankelijk van de soort en het moment van nestelen. Het is niet mogelijk hiervoor een vergunning te krijgen. Wanneer de werkzaamheden worden uitgevoerd buiten het broedseizoen, wordt er geen negatief effect verwacht op algemene broedvogels en spreeuw. De te nemen maatregelen ten gunste van huismus en gierzwaluw zullen volstaan om overtreding van verbodsbepalingen ten aanzien van spreeuw en andere vogels te voorkomen. Tijdens de vleermuisinventarisaties werden regelmatig steenmarters waargenomen in de straat en in de tuinen. Dit is geen verrassing aangezien de steenmarter al jarenlang algemeen voorkomt in Hattem en omgeving. Er zijn geen meldingen van overlast door steenmarters in de onderzochte woningen bekend. Er zijn ook geen op het oog geschikte openingen voor steenmarters in de woningen aanwezig. Het is daarom aannemelijk dat de woningen geen functie voor steenmarters hebben.

4. Conclusie en advies

4.1 Verblijfplaatsen vleermuizen

- De onderhoudswerkzaamheden aan de bebouwing leiden mogelijk tot verstoring of vernieling van verblijfplaatsen, het doden en/of verwonden van vleermuizen. Er is in dat geval sprake van overtreding van de omgevingswet, artikel 5.1, lid 2g ten aanzien van vleermuizen. Het doden of verwonden dient in alle gevallen voorkomen te worden, hiervoor kan geen vergunning verkregen worden. Voor het aantasten van verblijfplaatsen is een 'omgevingsvergunning flora- en fauna-activiteit' noodzakelijk, het is redelijkerwijs niet mogelijk om overtreding te voorkomen. Een onderdeel van een omgevingsvergunningaanvraag is een activiteitenplan of ecologisch werkprotocol waarin wordt beschreven welke maatregelen getroffen moeten worden om negatieve effecten op aanwezige vleermuizen en hun leefgebied zoveel mogelijk te voorkomen of te compenseren.
- De verblijfplaats van ruige dwergvleermuis bevindt zich in een kast en kan in principe behouden blijven. De verblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis kunnen vanwege de spouwmuurisolatie niet behouden worden. Het betreft 2 mogelijk jaarrond gebruikte paarverblijfplaatsen.
- Woonstichting Triada maakt voor dit project gebruik van de aanpak generieke omgevingsvergunning voor flora en fauna activiteiten die momenteel bij de provincie Gelderland wordt aangevraagd. Gezien de aangetroffen soorten, functies en aantallen is ten aanzien van vleermuizen geen maatwerk vereist ten opzichte van de verplichte standaardmitigatie. De maatregelen die hieruit voortvloeien worden in het projectplan van de vergunningaanvraag opgenomen en ter beoordeling aan de provincie Gelderland voorgelegd. De werkzaamheden worden onder ecologische begeleiding uitgevoerd en er zal een ecologisch werkprotocol worden opgesteld.

4.2 Foeragegebieden en vliegroutes vleermuizen

- De werkzaamheden en ontwikkelingen leiden niet tot het verstoren van essentieel

foerageergebied of vliegroutes van vleermuizen. Wel dient uitstraling van verlichting richting bomen en gebouwen buiten het plangebied voorkomen te worden.

4.3 Huismus

- In de onderzochte woningen zijn in totaal 11 huismusnesten aangetroffen, waarvan 6 in het noordelijke en 5 in het zuidelijke deel. Het opgaande groen in de tuinen in de wijk is onderdeel van de essentiële leefomgeving van huismussen.
- De werkzaamheden zijn gepland in de periode 1 september - 31 december. Dit is normaal gesproken buiten het broedseizoen van huismussen. De werkzaamheden worden gefaseerd uitgevoerd, waardoor op ieder moment voldoende leefgebied beschikbaar is. Bovendien worden geen ingrepen aan de buitenkant van het dak uitgevoerd en blijven de bestaande nestplaatsen daarom behouden. Het is daardoor redelijkerwijs mogelijk om overtreding van verbodsbepalingen ten aanzien van de huismus te voorkomen. In dat geval is het niet nodig om nieuwe verblijfplaatsen voor huismussen in de woningen te realiseren. Wijzigingen in planning en uitvoering kunnen tot een andere conclusie leiden. De begeleidend ecooloog dient te bepalen of overtreding van verbodsbepalingen inderdaad niet aan de orde is.
- Als toch verbodsbepalingen worden overtreden dient alsnog een 'omgevingsvergunning flora- en fauna-activiteit' te worden aangevraagd bij de provincie Gelderland. Een onderdeel van een omgevingsvergunningaanvraag is een activiteitenplan of ecologisch werkprotocol waarin wordt beschreven welke maatregelen getroffen moeten worden om negatieve effecten op aanwezige huismussen en hun leefgebied zoveel mogelijk te voorkomen of te compenseren.

4.4 Gierzwaluw

- De werkzaamheden zijn gepland in de periode 1 september - 31 december. Dit is normaal gesproken buiten het broedseizoen van huismussen. De werkzaamheden worden gefaseerd uitgevoerd, waardoor op ieder moment voldoende leefgebied beschikbaar is. Bovendien worden geen ingrepen aan de buitenkant van het dak uitgevoerd en blijven de bestaande nestplaatsen daarom behouden. Het is daardoor redelijkerwijs mogelijk om overtreding van verbodsbepalingen ten aanzien van de huismus te voorkomen. In dat geval is het niet nodig om nieuwe verblijfplaatsen voor huismussen in de woningen te realiseren. Wijzigingen in planning en uitvoering kunnen tot een andere conclusie leiden. De begeleidend ecooloog dient te bepalen of overtreding van verbodsbepalingen inderdaad niet aan de orde is.
- Als toch verbodsbepalingen worden overtreden dient alsnog een 'omgevingsvergunning flora- en fauna-activiteit' te worden aangevraagd bij de provincie Gelderland. Een onderdeel van een omgevingsvergunningaanvraag is een activiteitenplan of ecologisch werkprotocol waarin wordt beschreven welke maatregelen getroffen moeten worden om negatieve effecten op aanwezige huismussen en hun leefgebied zoveel mogelijk te voorkomen of te compenseren.
- Let op: gezien de aantallen nesten (> 5 nesten binnen 50 meter) is ten aanzien van de gierzwaluw aanvullend maatwerk vereist ten opzichte van de verplichte standaardmitigatie als er toch nestplaatsen worden aangetast. Dit kan gevolgen hebben voor de projectplanning en de te nemen mitigerende en compenserende maatregelen

4.5 Overige soorten

- Vanwege de aanwezigheid van huismussen en gierzwaluwen worden maatregelen getroffen om de bebouwing ongeschikt te maken als nestplaats. Dit houdt voor algemene broedvogels (zoals o.a. van de vastgestelde nesten van kauw) en spreeuw ook in dat zij geen toegang meer zullen hebben tot de bebouwing ten tijde van uitvoering van

werkzaamheden. Aanwezigheid van broedgevallen van algemene broedvogels of spreeuwen in de bebouwing is daarom tijdens de werkzaamheden uitgesloten. Houd rekening met algemene broedvogels in groenstructuren binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden, bijvoorbeeld in gevelbegroeiing. Voorafgaand aan de start van de werkzaamheden dient een broedvogelcheck te worden uitgevoerd om vast te stellen of er geen broedgevallen in de gebouwen, bomen, struiken of nestkasten binnen of in de invloedssfeer van de bomen zijn gesitueerd. Het broedseizoen is geen vastgestelde periode. Indicatief wordt vaak de periode maart t/m augustus gehanteerd omdat de kans op broedgevallen in deze periode het grootst is;

- Uit de ecologische quickscan is gebleken dat effecten op andere verblijfplaatsen en functies van beschermde soorten, zoals verblijfplaatsen van marsters op voorhand zijn uitgesloten. Er zijn geen vervolgstappen, zoals een activiteitenplan en omgevingsvergunning noodzakelijk ten aanzien van overige soorten, anders dan hierboven beschreven.
- Uiteraard geldt bij de uitvoering de specifieke zorgplicht. Dit laatste betreft voornamelijk de aanwezigheid van broedvogels tijdens het broedseizoen (zie ook voorgaande punten).

5. Wettelijk kader

In Nederland is de wetgeving omtrent de bescherming van natuurwaarden gesplitst in soortbescherming en gebiedsbescherming. Op 1 januari 2024 is de Omgevingswet in werking getreden. Onder de Omgevingswet zijn verschillende beschermingsregimes te onderscheiden: soorten van de Vogelrichtlijn (VR), soorten van de Habitatrichtlijn (HR) en overige beschermde soorten genoemd in bijlage IX van de Omgevingswet. Daarnaast hebben provincies de vrijheid om voor bepaalde soorten uit de laatste categorie vrijstelling te verlenen bij ruimtelijke ontwikkeling en inrichting en bestendig beheer en onderhoud. Gedetailleerde informatie over het onderdeel soortenbescherming, inclusief lijsten van beschermde soorten, is onder meer te vinden op de website van de Rijksoverheid.

Meer informatie over de Omgevingswet is onder andere terug te vinden op de websites van de Rijksoverheid en de verschillende provincies.